

NATT OCH DAG, GUSTAF

**Hufwud-grunderne i biskötseln för enfaldige
landtmän. Stockholm tryckt i Kumblinska
tryckeriet. 1784.**

Stockholm
1784

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

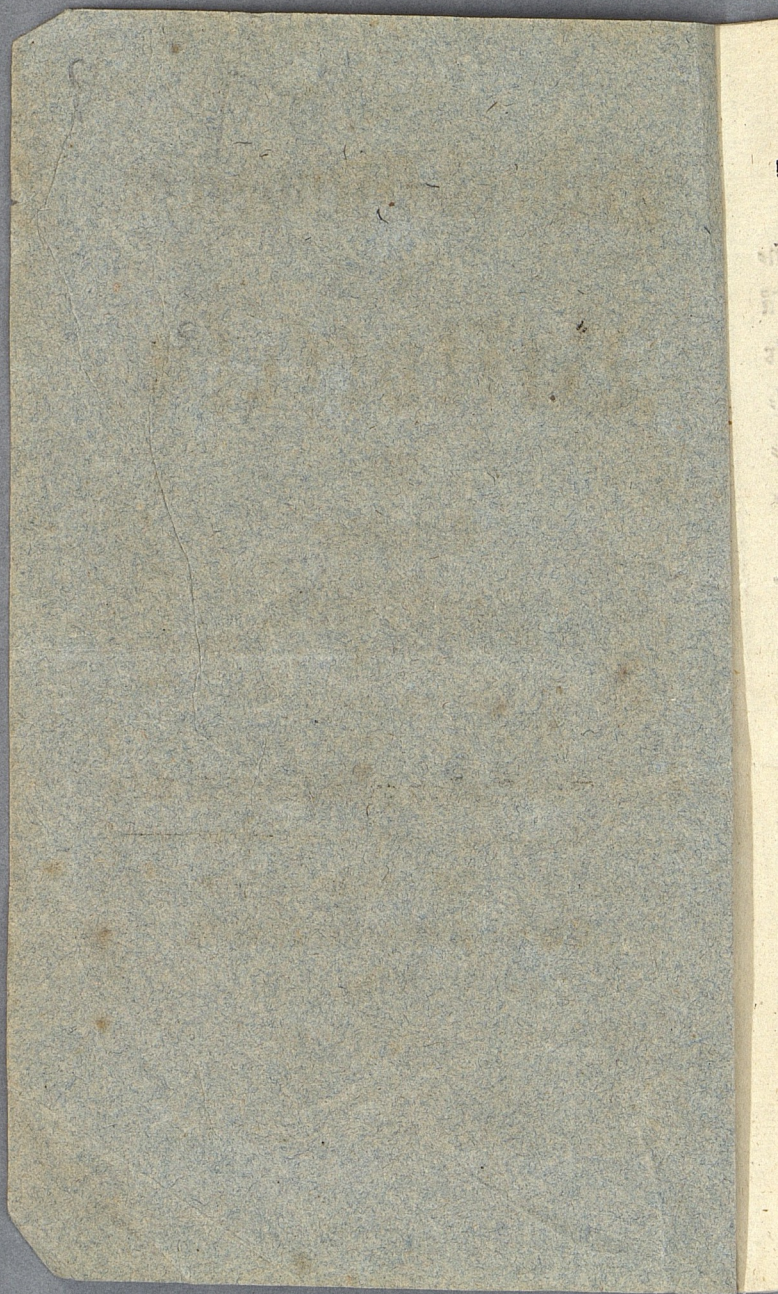
Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

NATT OCH DAG, G.

Ekman
Lennart
Imarie
P.
(18)
1700-1827

1784

Hustoud-Grunderne

3

Biskötsel

För

Ensalbige

Landtmän.

Omne Tulit Punctum qui miscuit Utile Dulci

Stockholm

Tryckt i Kumblińska Tryckeriet

1784.

Företal.

Tror Du min Läsare at i detta Sammansdrag, finna nya uppgifter i Biskötsel, så bedrager Du dig; Men hwad jag i flere år sjelf försökt, och alt hwad åfwen den enfalldigaste Bonde eller inhyses-hjon behöfwer weta för at wårda och begagna sig af så nyttrige och litet påkostade Kreatur, finner Du här i möjligaste Forthet författadt; egenteligen af den ordsak at priset icke må falla de fattige betungande, och för at wara ännu begripligare har jag med Figurer utmärkt det angelägnaste i Bihanteringen. Rämpa dig ju närmare efter Naturen, desto bättre lyckas du, ty många rön och konstiga försök, rigta blott erfarenheten på förmögenhetens bekostnad. Ty af skadan blir man wits, men icke rik.

För at utvälja afwels-kupor, bör så wäl tyngden, som qwickheten i agttagas. Man bör då tilfålle gifwes, skaffa sig 2 stycken at börja med; som hämtas, antingen på släda, eller bäres på axlan med fringlade rep, och icke trådd stång, i Mars månad. En fast och stadig Bibänk, se Figuren i ihopslås af 3 styck. fogade bräder, hwars rafter starkt fästas, at han ej kan swigta; hwilken lägges på partals i jorden nedslagne stolpar, i aln höga, med släta sidan neder; så påbad, at han ligger minst ett godt qvarter utom stolparne, på alla sidor; så at möß derpå ej kunna upgå: hwilka på oduglige Bibänkar, förstört många Bisamhällen. At bruka 2 dyliska, en emot söder och en emot norr, på hwilken sednare bien flyttas i November månads början, har sin goda nytta med sig, då flögen stå öppna emot Nordan wädret; men med fringspridd hasmmatta och påträngt tunneband, se Fig. 13, hwarigenom winnes 1:o at foglar ej komma intil, som genom huckande på skägget oroa Bienen. 2:o ständig kylå, hwaraf Bienen bättre triffwas och fordra mindre til sin förtärning. 3:o som solen aldrig kan skina på winterbänken, lockas ej Bienen ut i förtid, då de på snöen nedfalla och dö, och kan man genom fringläggande af is på och under bänken förnä bienen

til stillasittande ända tils wackert wäder i slutet af Mars eller början af April infaller, då snö och is för det mästa är bortsmält, 4 aln. framför sommar-bänken, göres en gårdesgård, 2 aln. hög, tät och fast, hwaraf Bien winna lugn es mot håstige wäder, samt slippa oroad af kreatur.

Bien äro af 3 slag: Wise, se Fig. 2. Wastu-Bi eller Drönare, Fig. 3, och Arbers- eller Werk-Bi Fig. 4.

Wisen är lång och smat, med korta wingsar och gulbrun färg, lutande bakdel, och sagta gång; wisar sig sällan utan wid swärmetiden.

Drönare, något kortare, tiocka, och ludne synas kort för, under, och efter swärmetiden, tils de om hösten ihjelbitas och fördrifwas af werk-Bien, som utgöra största antalet, och synas i blid och klar wäderlek ständigt sysselsatte med dragten.

En Biskötare bör kring gården plantera alla sorter frugträd, samt i synnerhet en myckenhet krusbärs-buskar, samt, kring ågorne, Oxel, Hagg, Lind, Sälge, och Pilträd; hwaraf Bien göra sin första dragt om wären.

I början af April begynna Bien merendels at flyga ut, och är deras första omtänka, at taga märke på sin boning, och at göra sig och sitt Hus, rena från hwad de under wintren hopsamladt, då bör i warmt wäder mattan astagas, at solen får badda på kupan, och torfa henne i fall någon sugtighet skulle påkommit.

Ma

Man tillses at Ruperne äro wäl flente wid sine bottnar, hållt Bien redan börja arbeta på sin afwel; då drag, såsom högst skadeligt, bör undwiskas.

Där Liung och wit wäppling ymnat wära, är bästa lägenhet för en widsträckt Biskötsel, och bör man inskränka antalet, där drag-ämnen ej äro tillräckelige: ty mången har förstört sin Bi-afwel, på samma sätt, som då en ovarsam hushållare, lägger til flere Kreatur, än han kan föda. Ty daggen ger blomman honing, som utsuges af det första Biet, hwar efter andra, som efter komma, förgäfwes besöka det; utan nödgas göra långre, och följagreligen ej så många resor om dagen.

Skulle någon Rupa finnas swag och fattig, som kännes af lättheten, och Biens tröga rörelser: bör man på skurad trädsticka, stuta til dem honing, wäl agtandes, at man ej spiller på skägget, som kunde locka främmande Bi at stjåla: härmed fortkares til frugtträden komma i full blomstring.

I Maj månad börja ungar wisa sig med stinnmande middags tiden, och änteligen synes wäfs Bi, hwilkas antal ökas, ju närmare det lieder til swärmetiden före än de framkomma, swärma Bien sällan eller aldrig. Derester bör hafwas i beredskap Ruper; större och mindre, af alla slag.

Då man efter behag brukar, Skänst Rupa, Sig. 5 som egenteligen nytjas til slagning.

Krants-Rupa, Fig. 6, som består af lock och franskar, som alla passa emot hwarandra, och efter tycke kan göras större och mindre. Lock-Rupa, se Fig. 7. hvilka begge sednarenyttias til skattning.

Deße Ruper klippas nått inuti, göras wäl frie från spindelwäfwar; besättas med 3 eller 4 par kors-pinnar, och drypas med wax; swetskan i toppen twingas wäl in och klenas med ler. Bottnar, se Fig. 8, en tum vidare än Ruperne, göras af wäl fogade bräder.

Teken til swärming äro olika; ibland hänga Bienen i klafar utan för skägget, innan de swärma: stundom swärma de utan uteliggande; Men sedan was-Bi wlsat sig, får man ingen stund om dagen göra sig säker; Bäst är at ställa sina Bi fram för fönstren, emot söder, så at man kan se och höra hwad som förefaller.

Då Bienen swärma, bör man ej gå i wägen för swärmen, utan hålla sig på sidan, och gifwa honom rum at sprida sig; och noqa tilse, om någon Bisklase synes under, eller framför bänken; hwaruti då Wisen af matthet nedfallit, som bör genast med warsamhet upagas och läggas i buren Fig. 14. en tum i fyrkant af träd, fringlindad med måsingstråd, med hol i ene botten, i hwilken sedan man insläpt Wisen, sättes en kork lindrigt in, denne bur ställes i tom Rupa, hwarit öses några stofwar af Bisklase, som då snart sjelfmant gå in til Wisen, sedan tages korken utur buren, så at Wisen får frihet at gå up i Rupa

pan och ställa arbetet, burens uttages om af-
 ron, och kupan klenas wid sin botten: Det
 kan sällan fela at en upmärksam Biskötare ej
 wid utswärmandet får se Wisen, öfwer hwil-
 ken han då skjelper et tomt ölglas, och skjuter
 honom af skägget i handen, och sedan med
 förstigtighet tvingar honom at gå in i buren:
 som Bien aldrig rymma utan Wise, så före-
 kommes genom en dylig operation det förtret-
 liga rymmandet, som affräkt mången at läg-
 ga sig til en afwel, den de trodt wara så af-
 wentyrlig. Man får sedan ej dröja med in-
 stockningen, ty annars gå Bien, då de sakna
 Wisen, tillbaka i sin moder: Kupa. Det
 händer gemenligen at Bien sätta sig i grenar af
 träd, se Fig. 11, då bör en hålla Kupan wid-
 öpen under kllasen, under det at en annan,
 med klubba, står på grenen, så dugtigt, at
 Bien nedsalla i Kupan; då hon sedan sagta
 omwändes, och ställes på sin botten, på ett
 bredewid stående bord, med flöget wändt ifrån
 solen. Där inga träd eller planteringar fins
 nas, bör 10 el. 12 aln. framför Bigården,
 med jernstör stöttes 7 a 8 hol i jorden: i hwil-
 ka löst nedsättas enestörar, qwistade inemot
 toppen; då swärmen sätter sig derpå, lyftes stö-
 ren warsamt upp, lägges på marken, hwar-
 öfwer sedan kupan sättes, och förmås Bien,
 genom skakning på stören, at gå upp i kupan,
 hwarefter han sagta och småningom utdrages.
 Sätta Bien sig i stammen af tätta buskar, så
 ställes

ställas Kupan på ena sidan, under det man genom rökning med linne-flutar tvingar dem at gå in.

Sitta de utpå grenar af unga träd eller buстар, så kan med skarp knif grenen afskäras och läggas på botten, och Kupan ställas öfver, och genom skakning förmås at gå upp. Nu hånder at 2 swärmar slå tillsammans, sätt då Krants Fig. 9 på hel botten, och öfver Krantsen den iholiga botten Fig. 10, sätt derpå en preparerad Kupa, så hånder det gemensligen, at en swärm går upp i Kupan, och den andre stadnar i Krantsen; ställ sedan Kupan på sin botten, och sätt i det ställe en annan Kupa, då Bien snart upgå, hwarefter den Kupan liksledes sättes på sin botten.

Så snart swärmen inkommit, bör han genast bäras på bänken och tillenas, dock agtas, at solen ej de första dagarne får skina på skägget; hwilket förefommes genom mattans framstutande. Nu kan ofta hånda at Bien en stund sedan de inkommit, wisa sig orolige, så snart man då ser dem börja sprida sig på skägget, bör med en nyckel eller något dyligt, knäckas på, hwarefter de snart wända om, gå in och blifwa stilla; ty Wisen är et frugtande kreatur.

Då Bien åter swärma ut sedan de nyss blifwit intagne, är teken at de fått osmak för Kupan; då bör en annan bjudas dem, hwari de merendels blifwa stilla.

Emel

Emellan första och andra swärmen, är gementligen 11 högst 14 dagar, emellan 2:dra och 3:dje, 8. och emellan 3:dje och 4:de 4 å 5 dagar. Til 2:dra 3:dje och 4:de swärmarne, hörer man Wisen några dagar för uttåget, ropa med spåd röst! ud, ud, ud, hwar på en annan röst swarar, ka, ka, ka. Ju närmare swärmingen, ju flitigare rop. Man kan då stundem höra på flere ställen i Kupan ropas ka, hwaraf man slutar at samhället äger flera Wisar, och bör wid swärmingen någon fångas, at åga i beredskap, hålft swärmen aldrig tål mera än en Wise, utan finner man ofta på backen under swärmarne, ihjelbitne Wisar.

Skulle det hända at Bien ej wille blifwa stilla, utan swärma högt, slå sig ihopa, för at rymma; så kan man genom kastande af sand, eller grus emot swärmen, eller watten, genom stark spruta, genom skjutning med löst krut, ibland förmå dem at fatta stånd, och sätta sig: då böra de strax efter inkupningen, bäras $\frac{1}{2}$ dings wäg bort; ty om de då följande dagen åter utgå, låta de lätt inkupa sig, och blifwa sedan stilla; Ty ingen swärm far ut, som ej förut spejat bo; men förwillas genom flyttningen, och nödgas taga nya merken.

Rymningen sker nästan alltid i rätt linea, så at man genom rak utstafning, merendels kan hitta på dem.

Swärminings-tiden lycktas gemenligen med Julii Månad: de tidigaste swärmarne äro de bästa; dock der Liung wäper til myckenhet, kunna de sista swärmarne blifwa äfwen så gode, om Augusti får wara warm och klar.

De Kupor som nu finnas fulldragne, som röjas så wäl af tyngden, som Biens uteliggande, sättres franskar under, med forspinnar uti, och agtas, at frantsen wäl passar, hwar- efter fogningarne emellan franskarne, och wid botten wäl tillkneas.

Goda halm-mattor påsättas, at solens värma ej må förordsafla skottfall. På Kupan, Fig. 7, som ej swärmadt det året, astages locket, och en annan Kupa öfversättes, som wäl passar i widden, med undra Kupans öppning, som sedan tillkneas. se Fig. 12. Locket förwaras orördt, tills i början af September, då Kupan astages, och locket åter i samma ställning påsättes, at kakorne ej komma i förseg genom en sådan skattning kan winnas 4 a 5 R:r honing af klaraste och bästa slaget; och Kupan är med sine Bi ofskadd til et annat år. Krank-Kupan, Fig. 6, skattas genom frångående af öfwerste fransen, då locket sättas på den undre fransen; genom en dylik skattning kan man ärligen förnya Bi-samhället, då de äldste skotten ständigt borttagas, och rum gifwes för nya. Den som genom slagande wil göra sig

sig nytta af Bissförfehn, sölar linne-klutar i swafwel, tänder på och skjuter in i Rupan, som förut lystes affides, af hwilken ånga Bienen dö, och nedfalla; hwarefter Rupan lägges widöpen emot wädret at swafwel-luckten må förgå. Sedan Slagt, och skattningen är för rättad, brytes kakorne up, Bienen plockas wäl af, och läggas kakorne i en Kittel, hwarefter de i warmt rum med jernslef krossas och fastas i hårduks pose eller af gles entänning at afrinna, Sedan de för det måsta afrunnit, frammas det öfriga til sämre behof i annat Kårl; Wax-bollarne fastas sedan i en förtene Kittel at koka med watten, och sedan waret wäl blifwit uplöst, silas det igenom entänning i en Sål, der posen emot et upstående bråde wäl kan urframmas, waret flyter då uppå och uptages sedan det wäl steladt, och smältes i hwad form man behagar.

Af honings-wattnet brygges ett kostelig mjöd:
Sålunda: Tag 8 R:r honings-watten, dertil blanda 20 R:r kall-watten, koka wäl, och skumma flitigt; sedan det en stund lekt, ilägges humble, hwarmed det kokar en half timma, ös sedan upp i et kar at swalna, och då det är sommar-humt ilägges gåst, hwarefter det wäl ombindes at stå i två dagar och sedan tunnas, samt 6 weckor efter tappas på Bouteiller: Då det är både smakeligt, starkt, och hälsosamt.

Biens hufwud olågenheter åro,

Rottor förekommas genom beffrefne Bi
bånkar, hwaruppå de ej kunna upkomma.
Myror. En Ullkarda lindas om hwardera
stolpen, och agtas at ej halmstrå ifrån bånken
tjena Myran at gå upp på. Tjuf-Bi då
man ser någon Rupa wara anfallen, mjölas
skägget, och ser man efter hwart de mjölade
Bien ingå; hwilken Rupa följande natten
bortbåres, minst en fjerdings wåg. Är det
grannens Bi, som stjåla, så ber man honom
flytta sin tjuf-Rupa; wil han det ej, så skal
den anfallna bortbåras, och i hennes ställe
sättas en tom Rupa, med litet påkient honing
inuti, och i flöget sättes en pappers strut, så
at Bien wål kunna gå in, men ej ut, då den
ogene grannen får dagelig se sina Bi minskas
och förstöras. På de anfallne Ruporne gö-
res så liten öpning möjligt är, genom hwil-
ken de lättare kunna förswara sig. Tjuf-Bi
igenkännas af fint pipande ljud, bittidare och
sednare arbete än de öfriga samhållen. Ges-
tingar fångas i Bouteiller med honings-
watten hwari de dränka sig. Skottfall hån-
der ej då Rupan har tillräckelige kors, och
god matta. Men i dylikt fall lystes Rupan
up och gifwes en annan botten. Wisefall
hjelpes bäst om man har någon Wise i re-
serw annars är rådeligast drifwa den Wise-
löse på någon annan, som sker då Ruporne
wändas

wändas med fläggen emot hwarandra, bindes til alla öppningar på sidan, sveckan uttages, och drifwas Bien ur den swaga och i den friska Kupan, som sedan strapt bortbåres at Bien ej må flyga wilsse. Spindelwäfwar sopas bort från Kuperne. Bigården hålles ren från gräs; med sand och grus: Kuperne böra stå så fasta och stadige, at intet o, wäder kan rubba dem. Så ej flyttas af stället mindre än en sjerding's wäg.

At förwara sig emot Biens arghet är såkräft at göra sig en Bi-hufwa, se Fig 15 med stålträds galler för ansigtet, då man aldeles utan fara kan se och handtera Bien. At förekomma swullnaden af Bistyg, bör gadden genast wäl uttagas och tryckes ler eller furtig jord på såret då det innom en liten stund ej kännes någon sweda mer.

Flere; men obetydelige hinder kunde wäl anföras; Men för Kortheren, som jag i alt påhufvat, går jag dem förbi, och försäkrar at med Guds bistånd och iagttagande hwad jag i bästa wälmening til mine Landsmäns nytta och nöje här anförde, låter ingen ångra de stunder han på så gagnande afwel användt.

Älskade Landsman, nedgraf ej ditt pund, war
nyttig för ditt Sädernes land och dig sjelf;
Förgåt aldrig hwad du är skyldig

Gud Nästan Och Dygden!

Fig. 1.

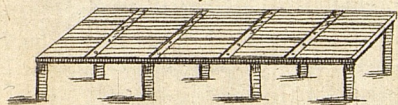

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

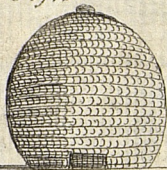

Fig. 6.

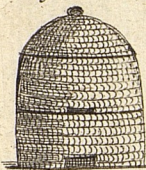

Fig. 7.

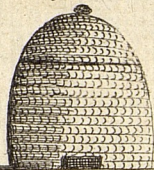

Fig. 8.

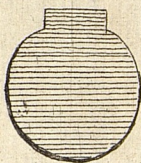

Fig. 9.

Fig. 10.

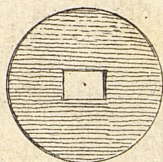

Fig. 11.

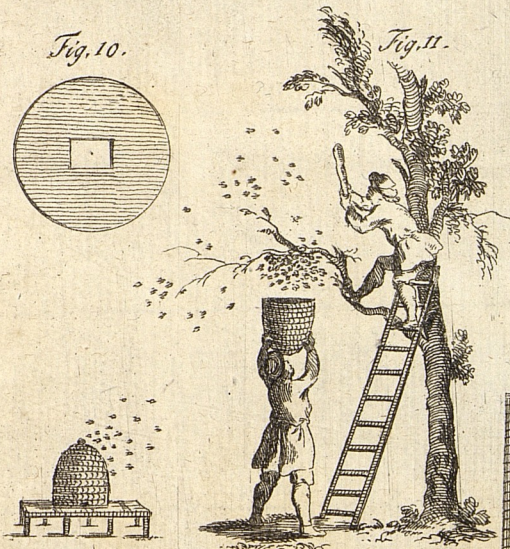

Fig. 12.

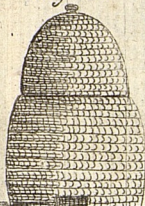

Fig. 13.

Fig. 14.

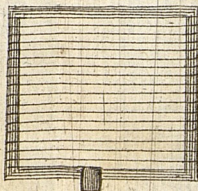
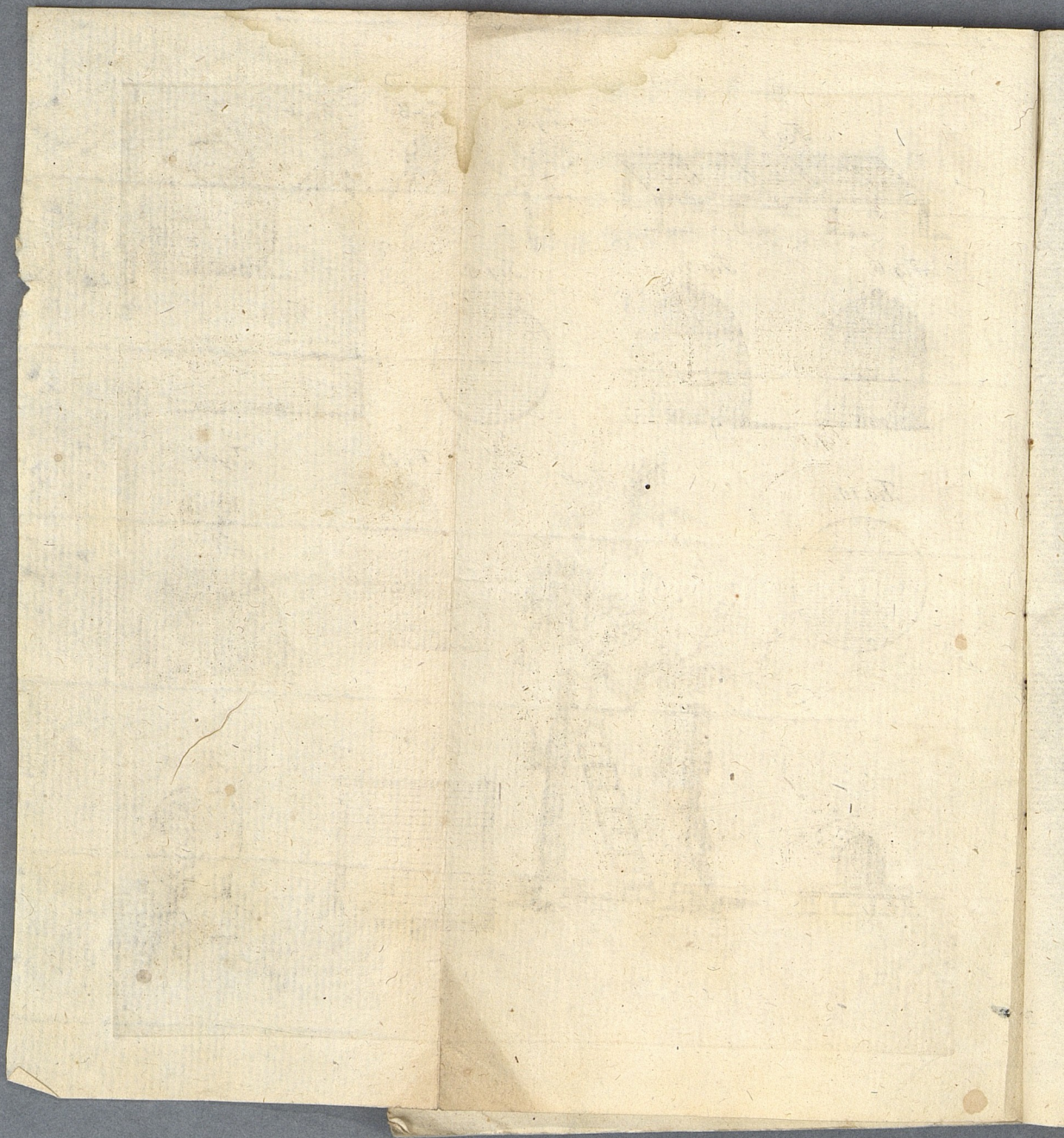
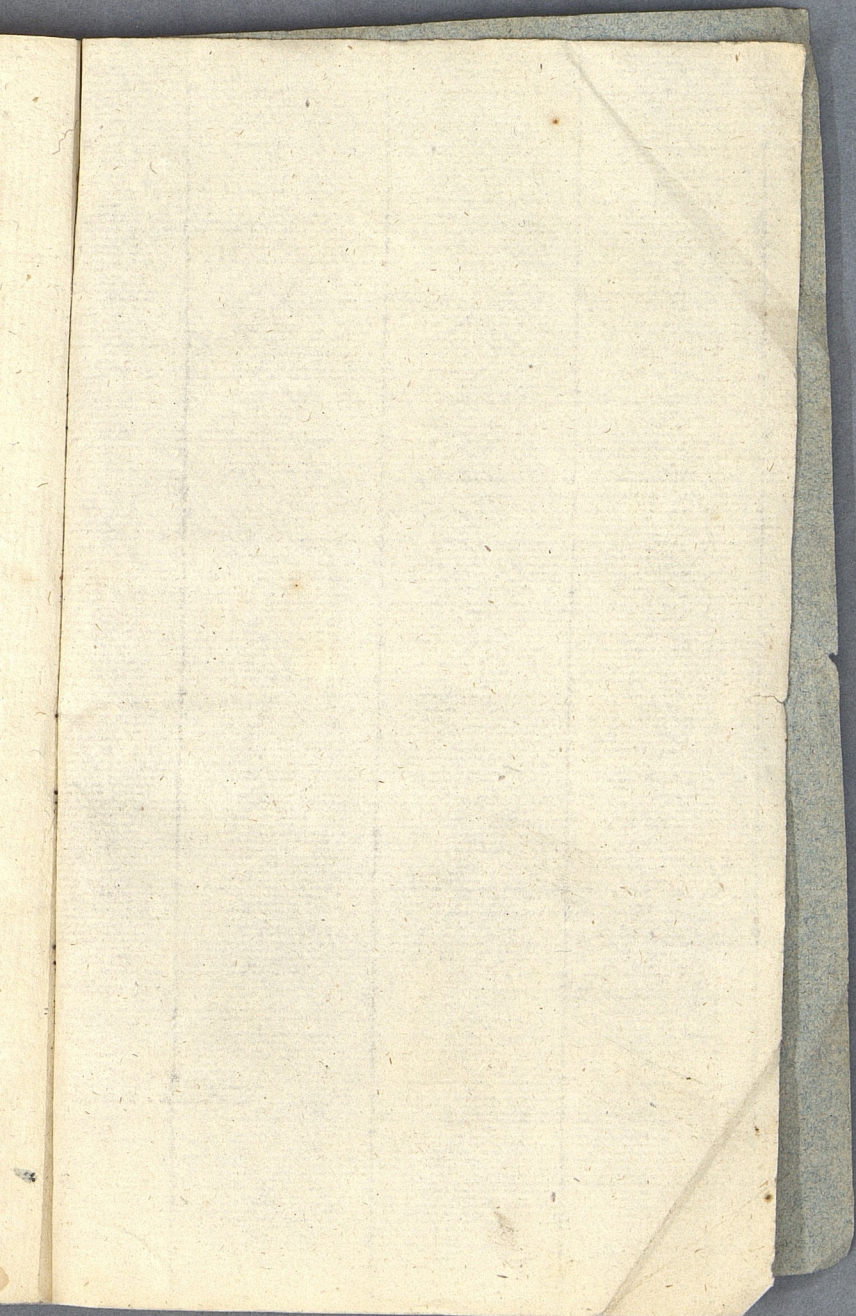
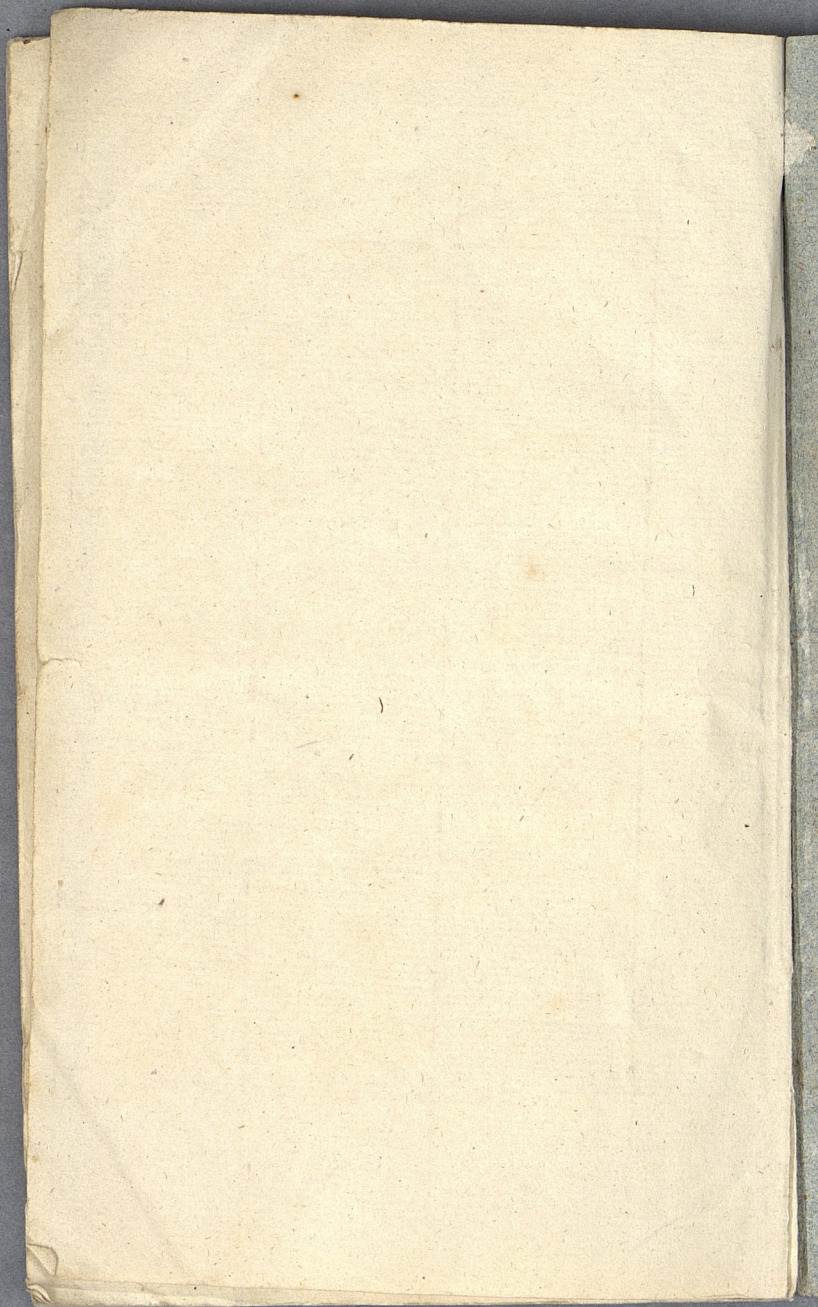

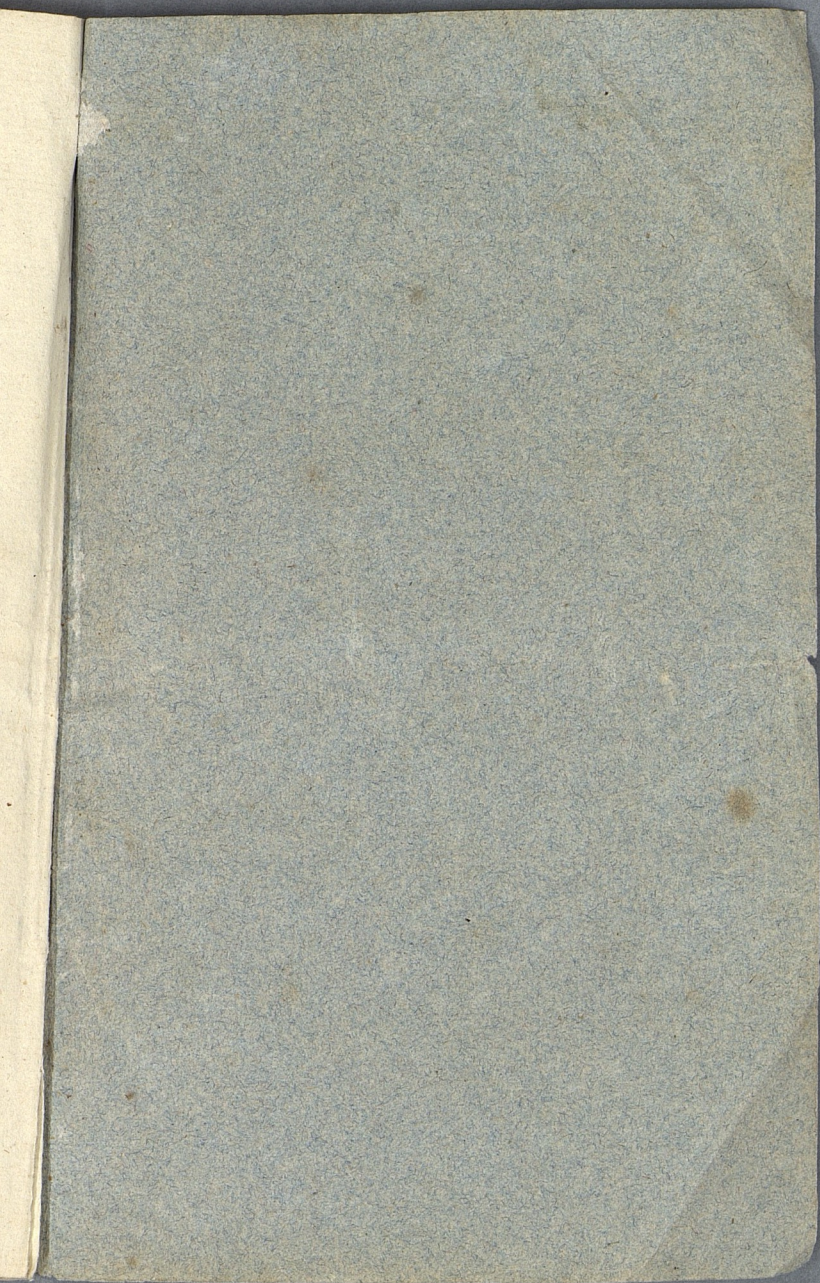
Fig. 15.

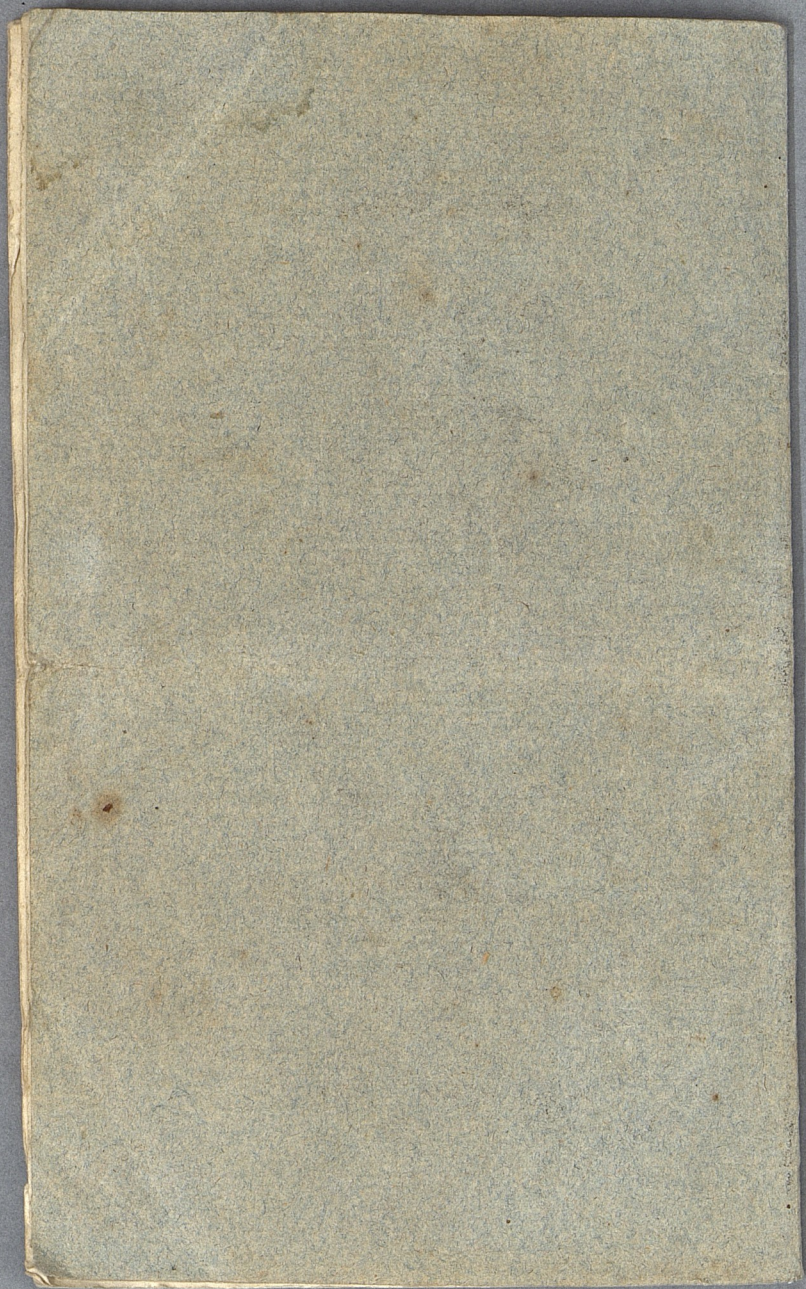

www.books2ebooks.eu